

**TỔNG CÔNG TY HOÁ CHẤT VIỆT NAM
VIỆN HOÁ HỌC CÔNG NGHIỆP VIỆT NAM**

VIIC

**NGHIÊN CỨU CÔNG NGHỆ CHẾ TẠO CHẤT XÚC TÁC
Co-Mo/Al₂O₃ CÓ HOẠT TÍNH VÀ ĐỘ BỀN CƠ HỌC CAO
CHO QUÁ TRÌNH CHUYỂN HOÁ KHÍ CO VỚI HƠI NƯỚC
NHẪM THAY THẾ CHẤT XÚC TÁC NHẬP NGOẠI**

**Nhiệm vụ hợp tác quốc tế
về khoa học và công nghệ theo Nghị định thư
1/2006 – 12/2007**

**Chủ nhiệm đề tài : TS. Vũ Thị Thu Hà
Đồng chủ nhiệm: TS. Phương Kỳ Công**

**7498
26/8/2009**

HÀ NỘI 5/2008

DANH SÁCH NHỮNG NGƯỜI THAM GIA NHIỆM VỤ

TS. Phương Kỳ Công	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
TS. Vũ Thị Thu Hà	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
PGS. TS. Mai Ngọc Chúc	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
GS.TSKH. Mai Tuyên	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
PGS. TS. Phạm Thế Trinh	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
GS. TSKH. Nguyễn Hữu Phú	Viện Hóa – Viện KHCN Việt Nam
PGS. TS. Nguyễn Huy Phiêu	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
ThS. Đặng Thị Thúy Hạnh	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
ThS. Nguyễn Thị Thu Trang	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
KS. Nguyễn Thị Phương Hòa	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
KS. Bùi Ngọc Quỳnh	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
KS. Đỗ Mạnh Hùng	Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam
GS. TS. Michel Vrinat	Viện Nghiên cứu quá trình Xúc tác và Môi trường
GS.TS Michel Lacroix	Viện Nghiên cứu quá trình Xúc tác và Môi trường
TS. Jean Pierre Bachelet	Trung tâm Nghiên cứu Khoa Học quốc gia (CNRS)
KS. Robert Bacaud	Viện Nghiên cứu quá trình Xúc tác và Môi trường
TS. Alain Perrard	Viện Nghiên cứu quá trình Xúc tác và Môi trường
TS. Younès Ben Taarit	Viện Nghiên cứu quá trình Xúc tác và Môi trường
KTV. Gilbert Sapaly	Viện Nghiên cứu quá trình Xúc tác và Môi trường

KS. Giáp Văn Ước

Công ty Phân đạm và Hoá chất Hà Bắc

KS. Nguyễn Quang Khanh

Công ty Phân đạm và Hoá chất Hà Bắc

NCS. Phùng Ngọc Bộ

Viện Hóa học công nghiệp Việt Nam

NCS. Đỗ Thanh Hải

Trường Cao đẳng Việt Hưng

SV. Nguyễn Trùng Dương

Trường Đại Học Bách khoa Hà Nội

SV. Trần Minh Hiền

Trường Đại Học Bách khoa Hà Nội

Lời cảm ơn

Nhóm cán bộ thực hiện đề tài xin trân trọng cảm ơn Bộ Khoa học và Công nghệ đã cấp kinh phí để thực hiện đề tài.

Cám ơn sự hợp tác của Viện Nghiên cứu Quá trình xúc tác và Môi trường (IRCE Lyon), Cộng hoà Pháp trong quá trình thực hiện đề tài. Xin đặc biệt cảm ơn TS. Younès Ben Taarit, chuyên gia về các quá trình phản ứng chuyển hóa khí CO, TS. Alain Tuel, chuyên gia trong lĩnh vực chất rắn mao quản trung bình, TS. Michel Vrinat, chuyên gia trong lĩnh vực xúc tác trên cơ sở Co-Mo, vì sự đóng góp của các ông trong vấn đề đào tạo nhân lực cũng như những thảo luận quý báu của các ông. Cảm ơn KTV. Gilbert Sapaly đã giúp thực hiện một số thử nghiệm trong đề tài.

Cám ơn sự hợp tác nhiệt tình của Công ty Phân đạm và Hóa chất Hà Bắc trong việc cung cấp xúc tác đối chứng và giới thiệu qui trình công nghệ chuyển hóa CO với hơi nước tại Nhà máy của Công ty.

Cám ơn các Phòng nghiệp vụ Viện Hoá học Công nghiệp Việt Nam đã tạo điều kiện về thủ tục hành chính để đề tài được thực hiện.

Xin chân thành cảm ơn các hội đồng nghiệm thu đã tham gia phản biện và đóng góp ý kiến cho đề tài.

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	8
CHƯƠNG I: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	10
I. GIỚI THIỆU CHUNG	11
II. PHẢN ỨNG CHUYỂN HÓA CO VỚI HƠI NƯỚC (WATER GAS SHIFT REACTION - WGS)	11
III. QUÁ TRÌNH CÔNG NGHỆ CHUYỂN HOÁ CO VỚI HƠI NƯỚC TẠI CÔNG TY PHÂN ĐẠM VÀ HÓA CHẤT HÀ BẮC	12
IV. XÚC TÁC Co-Mo/Al₂O₃ CHUYỂN HÓA CO VỚI HƠI NƯỚC	16
V. CHẤT MANG NHÔM OXIT HOẠT TÍNH	17
V.1 Phân loại nhôm oxit	17
V.2 Cấu trúc của nhôm oxit	20
V.3. Tính axit của nhôm oxit	22
V.4. Bề mặt riêng của nhôm oxit	22
V.5. Cấu trúc xốp của nhôm oxit	22
V.6. Một số ứng dụng của nhôm oxit	23
V.7 Quá trình tổng hợp nhôm oxit	24
<i>V.7.1 Tổng hợp nhôm oxit bằng phương pháp kết tủa</i>	25
<i>V.7.2 Tổng hợp nhôm oxit bằng phương pháp sol-gel</i>	27
V.8 Phương pháp tạo hạt nhôm oxit	35
<i>V.8.1 Tạo hạt bằng phương pháp tầng sôi</i>	35
<i>V.8.2 Tạo hạt bằng phương pháp nhỏ giọt trong dầu</i>	35
<i>V.8.3 Tạo hạt bằng phương pháp ép đùn</i>	36
<i>V.8.4 Tạo hạt bằng thiết bị vo viên</i>	37
CHƯƠNG II: THỰC NGHIỆM, KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN	40
I. NGHIÊN CỨU TÍNH CHẤT HOÁ LÝ CỦA XÚC TÁC ĐỐI CHỨNG	43
II. NGHIÊN CỨU QUI TRÌNH CÔNG NGHỆ ĐIỀU CHẾ CHẤT MANG	53
II.1. Điều chế nhôm oxit bằng phương pháp kết tủa	56

II.1.1	<i>Quy trình thực nghiệm</i>	56
II.1.2	<i>Nghiên cứu sự ảnh hưởng của tốc độ khuấy</i>	58
II.1.3	<i>Nghiên cứu sự ảnh hưởng của nhiệt độ phản ứng axit hóa</i>	58
II.1.4	<i>Nghiên cứu sự ảnh hưởng của tốc độ nhỏ giọt axit và pH môi trường</i>	59
II.1.5	<i>Nghiên cứu sự ảnh hưởng của thời gian già hóa</i>	60
II.1.6	<i>Tiến hành sản xuất thử ở các điều kiện thực nghiệm thích hợp</i>	61
II.2	Điều chế nhôm oxit hoạt tính theo phương pháp sol-gel	64
II.2.1	<i>Quy trình thực nghiệm</i>	64
II.2.2	<i>Nghiên cứu các yếu tố ảnh hưởng tới quá trình</i>	65
II.2.2.1	<i>Ảnh hưởng của tốc độ nhỏ giọt</i>	66
II.2.2.2	<i>Ảnh hưởng của tốc độ khuấy</i>	68
II.2.2.3	<i>Ảnh hưởng của dung môi</i>	69
II.2.2.4	<i>Ảnh hưởng của nhiệt độ phản ứng</i>	71
II.2.2.5	<i>Ảnh hưởng của nhiệt độ già hoá gel</i>	72
II.2.2.6	<i>Ảnh hưởng của thời gian già hoá gel</i>	74
II.2.2.7	<i>Khảo sát chế độ nung xerogel</i>	74
II.3	Đặc trưng tính chất hoá lý của nhôm oxit hoạt tính	77
III.	NGHIÊN CỨU QUI TRÌNH CÔNG NGHỆ TẠO VIÊN NHÔM OXIT	82
III.1	Thực nghiệm	82
III.2	Kết quả và thảo luận	83
III.2.1.	<i>Ảnh hưởng của bản chất axit đến độ bền cơ của viên nhôm oxit</i>	83
III.2.2.	<i>Ảnh hưởng của nồng độ axit đến độ bền cơ của viên nhôm oxit</i>	84
III.2.3.	<i>Ảnh hưởng của thời gian peptit hóa đến độ bền cơ của viên nhôm oxit</i>	84
III.2.4.	<i>Ảnh hưởng của độ ẩm của nguyên liệu đến độ bền cơ của viên nhôm oxit</i>	85
IV.	NGHIÊN CỨU QUI TRÌNH CÔNG NGHỆ ĐIỀU CHẾ XÚC TÁC Co-Mo/Al₂O₃	91
IV.1	Thực nghiệm	91
IV.2	Kết quả và thảo luận	91

V. THỬ HOẠT TÍNH XÚC TÁC	95
VI. NGHIÊN CỨU ĐỘ BỀN CƠ HỌC CỦA XÚC TÁC TRONG ĐIỀU KIỆN LÀM VIỆC GẦN THỰC TẾ	101
VII. ĐỀ XUẤT QUI TRÌNH CÔNG NGHỆ ĐIỀU CHẾ XÚC TÁC Co-Mo/Al₂O₃	103
VIII. SƠ BỘ ĐÁNH GIÁ GIÁ THÀNH SẢN PHẨM	107
KẾT LUẬN	108
TÀI LIỆU THAM KHẢO	110
PHỤ LỤC	115

MỞ ĐẦU

Vấn đề chế tạo chất xúc tác chuyển hoá khí CO nhằm thay thế sản phẩm nhập ngoại tại Công ty Phân đạm và Hoá chất Hà Bắc đã được nghiên cứu ở Viện Hoá học Công nghiệp từ những năm 70 của thế kỷ trước.

Tuy nhiên, tại thời điểm đó, quá trình được nghiên cứu là quá trình chuyển hoá khí CO ở nhiệt độ từ 400-500°C, sử dụng xúc tác trên cơ sở Fe-Cr. Từ những kết quả nghiên cứu trong phòng thí nghiệm, các tác giả đã đưa ra được một hệ xúc tác có hoạt tính đạt yêu cầu, có khả năng chịu ngộ độc và có thể thay thế được xúc tác nhập ngoại. Các tác giả đã dự kiến xây dựng một dây chuyền pilot sản xuất xúc tác tại Công ty Phân đạm và Hoá chất Hà Bắc nhưng có lẽ do thiếu kinh phí nên dự án này đã không được triển khai.

Ngày nay, công nghệ chuyển hoá khí CO của Công ty Phân đạm và Hoá chất Hà Bắc đã được cải tiến, với quá trình chuyển hoá CO ở nhiệt độ trong khoảng 250°C – 380°C. Xúc tác hiện đang được sử dụng ở nhà máy là xúc tác trên cơ sở Co-Mo mang trên chất mang Al_2O_3 . Chất xúc tác này đã được đối tác Trung Quốc cung cấp kèm thiết bị và công nghệ, với tổng khối lượng khoảng 50 tấn.

Do xúc tác có độ bền cơ học không cao lại phải làm việc trong điều kiện có hơi nước, nên trong quá trình vận hành, xúc tác bị vỡ vụn nhiều, trở lực trong thiết bị tăng lên dẫn tới việc phải đưa ra phương án thay xúc tác. Việc thay xúc tác rất tốn kém (trên dưới 5 tỷ VNĐ cho một lần thay) đồng thời vừa tốn nhiều thời gian và công sức do phải qua lại nhiều lần để đàm phán với đối tác Trung Quốc vừa phải phụ thuộc hoàn toàn vào phía đối tác. Thực tế, năm 2005, Công ty đã phải thay mới một mẻ xúc tác.

Vì những lý do đó, về lâu dài, Công ty muốn chủ động trong việc cung cấp chất xúc tác, tránh bị phụ thuộc vào đối tác Trung quốc. Để có thể thực hiện được dự định này, Công ty Phân đạm và Hóa chất Hà Bắc đã đề nghị Viện Hoá học Công nghiệp hợp tác nghiên cứu công nghệ chế tạo chất xúc tác cho quá trình chuyển hoá CO với hơi nước nhằm thay thế một phần xúc tác nhập ngoại.

Công nghệ sản xuất các chất xúc tác dị thể nói chung, xúc tác Co-Mo/ Al_2O_3 nói riêng khá phổ biến trên thế giới nhưng chưa được nghiên cứu sâu và có hệ thống ở Việt Nam. Việc nghiên cứu trên cơ sở tận dụng kinh nghiệm của nước ngoài là giải pháp tốt nhất để có thể nắm bắt nhanh chóng và có hiệu quả công nghệ này. Viện Nghiên cứu quá trình Xúc tác và Môi trường (IRCELYON - Cộng hoà Pháp) là đối tác hợp lý để hợp tác thực hiện nhiệm vụ này.

Mục tiêu chính của Nhiệm vụ là :

1. Hợp tác nghiên cứu với Viện Nghiên cứu quá trình xúc tác IRC - CNRS, Cộng hoà Pháp nhằm mục đích xây dựng qui trình công nghệ chế tạo

chất xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ công nghiệp sử dụng trong quá trình chuyển hoá khí CO với hơi nước, thay thế sản phẩm nhập ngoại

2. Tạo ra chất xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ có hoạt tính, độ bền cơ học cao, chịu được điều kiện làm việc ở áp suất và nhiệt độ cao, trong môi trường có hơi nước, tương đương các chất xúc tác thương phẩm mà Công ty Phân đạm và Hoá chất Hà Bắc đang sử dụng.

Vì thế, các nội dung chính của nhiệm vụ bao gồm :

- a. Tổng quan về vấn đề chuyển hoá CO với hơi nước trên xúc tác Co-Mo/Al₂O₃, công nghệ sản xuất chất mang xúc tác Al₂O₃, công nghệ sản xuất xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ và yêu cầu chất lượng đối với xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ của quá trình chuyển hoá CO với hơi nước
- b. Xác định các tính chất hoá lý của xúc tác Trung Quốc đang được sử dụng tại Công ty Phân đạm và Hoá chất Hà Bắc (để đối chứng)
- c. Xây dựng qui trình tổng hợp chất mang oxit nhôm hoạt tính
- d. Nghiên cứu công nghệ chế tạo chất xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ cho quá trình chuyển hoá CO với hơi nước
- e. Xây dựng qui trình đánh giá hoạt tính xúc tác.
- f. Chế tạo thử xúc tác và thử nghiệm hoạt tính xúc tác ở các điều kiện thực tế
- g. Đào tạo chuyên sâu tại Pháp về công nghệ điều chế chất xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ công nghiệp và qui trình đánh giá hoạt tính xúc tác quá trình chuyển hoá CO với hơi nước cho các cán bộ Việt Nam
- h. Tổ chức hội thảo, lớp học chuyên đề về xúc tác dị thể nói chung và xúc tác cho quá trình chuyển hoá CO với hơi nước nói riêng

Các kết quả dự kiến của Nhiệm vụ là :

- Công nghệ điều chế chất xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ cho quá trình chuyển hóa CO với hơi nước
- Qui trình đánh giá hoạt tính xúc tác Co-Mo/Al₂O₃ trong quá trình chuyển hóa CO với hơi nước
- 20 kg xúc tác Co-Mo/Al₂O₃
- 2 báo cáo khoa học chuyên đề công bố trên tạp chí quốc gia
- 1 báo cáo tổng kết Nhiệm vụ
- Đào tạo chuyên sâu cho 2 cán bộ KH & CN của Viện Hóa học công nghiệp về lĩnh vực công nghệ sản xuất chất xúc tác dị thể.

CHƯƠNG I

TỔNG QUAN TÀI LIỆU